MISTICA VEDERII LUI DUMNEZEU

Cuviosul Arhimandrit Sofronie

PREDOSLOVIE

Domnul ne-a poruncit sa nu facem înaintea oamenilor nici milostenie, nici post, nici alte fapte bune, socotind acest lucru drept o cautare fatarnica a slavei desarte. Tatal nostru cel din ceruri, care este "într-ascuns...si vede într-ascuns" (Mt. VI 1-18), nu binevoieste sa primeasca asemenea fapte. Dar nu numai porunca lui Dumnezeu ne cere sa ascundem vointa noastra launtrica de ochii straini, ci si instinctul duhovnicesc normal, ca un "imperativ categoric" ne interzice sa divulgam taina sufletului. Rugaciunea de pocainta în fata Celui Preaînalt este locul cel mai intim al duhului nostru. De aici vine dorinta sa ne ascundem ca nimeni sa nu ne vada, nimeni sa nu ne auda, ca totul sa ramâna între Dumnezeu si suflet Asa mi-am trait primii zece ani ai pocaintei mele înaintea lui Dumnezeu.

Pe deasupra, amara mea experienta mi-a aratat de mai multe ori ca este necesar sa ne ferim si de referirile asupra noastra, caci altminteri devenim victima duhului slavei desarte sau a multumirii de sine. Din cauza acestor miscari ale duhului nostru avem de suferit parasirea lui Dumnezeu.

Totusi, prin continutul lor esential, ele mi-au descoperit situatia tragica a milioanelor de oameni, risipiti pe toata fata pamântului. Nu este exclusa posibilitatea ca spovedania mea, mai bine zis - autobiografia mea duhovniceasca, sa le usureze macar unora din ei sa gaseasca o bine-placuta hotarâre în încercarile ce pot veni asupra lor.

Cele ce s-au petrecut cu mine n-au fost urmarea initiativei mele, ci Dumnezeu, prin Providenta sa, numai de El cunoscuta, a binevoit sa ma cerceteze si sa-mi ingaduie a ma atinge de Vesnicia Lui. Mâna Lui cea Sfânta ma arunca fara crutare în bezne de nedescris. "Acolo", uimit pâna la groaza, am devenit spectatorul unor realitati, care depaseau puterile mele rationale. Despre acestea încerc sa vorbesc în paginile care urmeaza.

Experientele mele nu erau dintr-o data însusite de ratiunea mea. Au trecut zeci de ani pâna când ele au luat în mine forma unei cunostinte dogmatice. Înainte de a fi cercetat de Dumnezeu, când citeam Evanghelia sau epistolele Apostolilor, nu reuseam sa înteleg în chip real ce fel de realitate ontologica se ascunde sub fiecare cuvânt al Sfintei Scripturi. Însasi viata mi-a aratat ca în afara de experienta vie cu Dumnezeu sau de întâlnirea cu stapâniile si cu conducatorii lumii întunericului acestui veac, cu duhurile rautatii de sub cer (Ef. VI 12), o cunoastere pur intelectuala nu ne conduce spre sensul însusi al credintei noastre: adica la cunoasterea lui Dumnezeu - care a creat toate cele ce exista - la "cunoasterea" - ca intrare în însusi actul Vesniciei Sale. "Viata vesnica, aceasta este ca sa te cunoasca pe tine, singurul, adevaratul Dumnezeu, si pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis" (Ioan XVII, 3).

În ceasurile când se atingea de mine Iubirea lui Dumnezeu, eu "recunosteam" întrînsa pe Dumnezeu: "Dumnezeu este iubire si cel ce ramâne în iubire ramâne în Dumnezeu, si Dumnezeu ramâne în el" (I Ioan IV, 16). Iar dupa cercetarea de Sus, citeam Evanghelia cu o întelegere diferita de cea de pâna acum: încercam o bucurie profunda si o vie recunoastere, gasind aici confirmarea propriei experiente. Aceste minuante concidente între cele mai esentiale momente de cunoastere a lui Dumnezeu si datele revelatiei Noului Testament sunt nemasurat de scumpe sufletului meu. Ele au fost un dar ceresc: Însusi Dumnezeu se ruga în mine. Dar toate acestea luau forma "propriei stari".

Eu am fost botezat chiar din primele zile ale aparitiei mele în lume. Dupa rânduiala Bisericii noastre, în timpul acestei Taine pe toate membrele trupului meu s-a pus "Pecetea darului Duhului Sfânt": Oare nu aceasta "Pecete" m-a salvat când rataceam pe cai straine? Nu a fost ea oare pricina multor "minunate coincidente" ale trairilor mele în duhul Revelatiei evanghelice?

ADUCEREA-AMINTE DE MOARTE

Dupa ce au trecut mai bine de cincizeci de ani [cartea e scrisa în 1984; nota Andrei], îmi este cu neputinta sa restabilesc în memorie firul cronologic al întâmplarilor ce au marcat sufletul meu. Zborul duhului nostru în spatiul mintii nu-l poti cuprinde cu întelegerea, cum a spus însusi Domnul în convorbirea cu Nicodim: "Vântul sufla unde vrea si tu auzi vuietul lui, dar nu stii de unde vine, nici încotro se duce: astfel este cu oricine care e nascut din Duhul" (Ioan III, 8). În acest moment gândul meu se opreste la unele din acele situatii greu de suportat si disperate, dar care, în cele din urma, s-au dovedit a fi pentru mine o pretioasa cunoastere si un izvor de putere în nevointele mele. Cele ce mi s-au întâmplat s-au imprimat în viata mea ca o taietura în piatra si îmi dau posibilitatea sa vorbesc despre ce-a facut cu mine dreapta lui Dumnezeu.

Înca din tinerete gândul la vesnicie se alipise de sufletul meu. Pe de-o parte era un lucru firesc ca urmare a rugaciunilor din copilarie adresate Dumnezeului celui viu catre care s-au dus bunicii si stramosii mei; pe de alta parte, copiii cu care atunci ma jucam, cu o naiva seriozitate, se opreau gânditor asupra acestei taine. Pe masura ce cresteam, ma întorceam din ce în ce mai des la meditatiile asupra vesniciei: mai ales în convorbirile cu fratele meu mai mic Nicolae (1898-1979). El era mai întelept decât mine si eu am învatat multe de la el.

Eu stiam din rugaciunile mele de copil ca generatiile care ne-au precedat au plecat în nadejdea lui Dumnezeu; dar în acele zile nu mai aveam credinta de copil. Oare sunt eu vesnic ca orice alt om sau vom coborî toti în întunericul nefiintei? Aceasta întrebare tâsnita dintr-o minte de copil care alta data contempla linistita, devenise asemenea unei mase înca amorfe de metal incandescent. În adâncul inimii îsi facea

loc un simtamânt ciudat -zadarnicia tuturor agoniselilor pe pamânt. Era ceva cu totul nou în inima mea, care nu mai semana cu nimic altceva.

În cele din afara , eu totusi eram linistit; adesea chiar râdeam cu inima deschisa; traiam asa cum traieste toata lumea. Si totusi, în tacere, ceva se împlinea în inima mea; mintea, abatându-mi-se de la toate, îsi concentra întreaga sa atentie catre înauntru. Peste necuprinsele întinderi ale tarii mele trecea un plug urias, care scotea radacinile trecutului. Toata lumea era în stare de alerta, peste tot mocnea o încordare, care depasea puterile omenesti. Mai mult decât atât: în toata lumea se produceau evenimente care marcau începutul unei ere noi în istoria omenirii, dar duhul meu nu se oprea asupra lor. Multe se prabuseau în jurul meu, dar prabusirea mea launtrica era mult mai intensa, ca sa nu spun mai importanta pentru mine.

Cum astfel? În acele zile, eu nu eram capabil de o gândire logica. Gândurile se nasteau înauntru, din starea duhului meu: "Daca eu mor în mod real, adica daca ma scufund în neant, atunci si toti ceilalti oameni, semenii mei, dispar de asemenea fara urma. Asadar, toate sunt desertaciune; adevarata viata nu ne este data. Toate evenimentele mondiale nu sunt mai mult decât o bataie de joc sinistra asupra omului".

…Asa concepeam atunci moartea. Duhul care ma stapânea ma despartea de pamânt si eram aruncat într-o zona obscura, unde timpul nu exista.

...

Vesnica uitare, ca o stingere a luminii constiintei îmi dadea groaza. Aceasta stare ma zdrobea, ma domina împotriva vointei mele. Ceea ce se petrecea în jurul meu îmi amintea în mod obsedant de sfârsitul inevitabil al istoriei universale. Viziunea beznei devenea fara încetare prezenta si numai din când în când îmi dadea o oarecare odihna. Aducerea-aminte de moarte atinsese o asemenea intensitate, încât lume, toata lumea noastra îmi aparea asemenea unui miraj, gata oricând sa dispara în vesnicele abisuri ale nefiintei.

Realitatea efectiva a unei alte rânduieli, nepamântesti, neîntelese, ma domina, în pofida încercarilor mele de a ma sustrage ei. Îmi aduc aminte perfect: în viata de toate zilele eram ca toti ceilalti oameni, dar erau momente când nu-mi mai simteam pamântul sub picioare. Cu ochii mei vedeam ca de obicei, în timp ce în duh eram purtat deasupra prapastiei fara fund. La aceasta aparitie mai târziu s-a adaugat alta: în fata mea, în gândul meu, se ivise o bariera, pe care o resimteam ca pe un perete de plumb. Nici o raza de lumina spirituala, ca si peretele care nu era material, nu patrundea în inima mea. Multa vreme m-am simtit zdrobit de aceasta opacitate care se ridica în fata mea.

Independent de toate cele exterioare: razboaie, boli, precum si alte nenorociri, pentru mine era un chin de nesuportat sa recunosc ca sunt condamnat la moarte mai devreme sau mai târziu. Si iata, fara sa reflectez la ceva anume, dintr-o data mi-a

intrat în inima acest gând: daca omul este în stare sa sufere atât de profund, înseamna ca el este maret prin natura sa. Faptul ca, odata cu moartea lui, moare toata lumea si chiar Dumnezeu, nu este posibil decât daca omul însusi apare, într-un sens oarecare, ca centrul întregului univers. Si în ochii lui Dumnezeu, desigur, el este mai de pret decât toate celelalte lucruri create.

Domnul stie câta recunostinta am pentru ca nu m-a crutat "si nu m-a lepadat, toate facând, pâna când m-a înaltat" sa vad Împaratia, macar numai "în parte" (începutul canonului Liturgic al Sf. Ioan Gura de Aur si I Cor XIII, 12). O, grozavii ale acestui timp binecuvântat! Nimeni nu este în stare sa mearga de bunavoie în calea acestor încercari.

Îmi vine în minte acum acel cosmonaut, care trimitea disperate apeluri catre pamânt din spatiu ca sa-l scape de moarte; radioul capta gemetele, dar nimeni n-a avut mijloacele necesare ca sa-i vina în ajutor. Ma gândesc daca, pâna la un anumit punct, sa fac o paralela între ceea ce a trait bietul cosmonaut si ceea ce am încercat eu în momentele prabusirii mele în bezna întunericului. Cu toate acestea duhul meu se îndrepta nu spre pamânt, ci spre Acela, pe Care eu înca nu-l cunosteam, dar de a Carui Existenta nu aveam nici o îndoiala. Eu nu-l cunosteam, dar El era, nu stiu cum, cu mine, având în stapânire toate mijloacele pentru mântuirea mea. Cel ce patrunde cu Fiinta Lui toate, se ascundea de mine. Am vazut moartea nu dupa trup, nici în formele ei pamântesti, ci în vesnicie.

Astfel, "sub semnul unui minus" se deschidea în mine Fiinta cea mai profunda. Lumea materiala îsi pierdea consistenta, iar timpul - dimensiunea. Eu ma chinuiam, neîntelegând ce se întâmpla cu mine…

...

Nici odata nu voi putea întrupa în cuvinte bogatia specifica acelor zile, când Domnul, fara sa ia în seama protestele mele, m-a luat în puternicele Sale mâini si cu mânie m-a aruncat în nemarginirea lumii creata de El. Ce sa spun? Într-un mod aspru, El mi-a deschis orizonturile unei alte Realitati. Peripetiile mele pline de suferinta au fost adevarate "treceri prin vamile chinurilor".

…Viziunea existentei tragice a omenirii nu stiu cum crestea împreuna cu sufletul meu si aducerea aminte de moarte nu ma parasea oriunde m-as fi dus. Eram despicat în doua într-un chip straniu: duhul meu traia în acea tainica sfera pe care nu reusesc s-o exprim prin cuvinte, pe câta vreme judecata si starea mea sufleteasca parca traia potrivit cu obiceiurile lor de toate zilele, adica asemenea tuturor celorlalti oameni.

...

...Dispretuiam bogatia materiala si nu prea pretuiam pe cea intelectuala, caci nu-mi daduse raspuns la cele ce cautam. Daca mi s-ar fi oferit un secol de viata fericita, n-as fi primit aceasta oferta. Duhul meu avea nevoie de vesnicie, si vesnicia, cum am

înteles mai târziu, statea în fata mea, renascându-se în mod activ. Eram orb, fara ratiune. Ea, vesnicia, batea la usa sufletului meu, în care ma inchisesem fiindu-mi frica de mine însumi, dar n-o stiam (Apoc. III, 18-20).

O! sufeream! dar nu gaseam nicaieri o iesire, afara de rugaciunea care se renascuse în mine, rugaciune catre Cel pe Care înca nu-L cunosteam, sau mai bine zis catre Cel pe care-L uitasem! O rugaciune înflacarata m-a cuprins în cele mai dinlauntru ale mele si în decurs de mai multi ani nu m-a parasit nici aievea, nici un somn. Chinul meu a fost de lunga durata. Ajunsesem pâna la epuizarea tuturor parerilor mele. Atunci, cu totul pe neasteptate,ceva ca un ac mi-a strabatut grosimea peretelui de plumb, si prin canalul de subtirimea unui fir de par a patruns o raza de Lumina.

...

La Parintii Bisericii am gasit învatatura privitoare la aceasta forma a harului. Aducerea-aminte de moarte este o stare deosebita a duhului nostru, care nu seamana deloc cu toate cunostintele pe care ni le-am însusit, în care descoperim ca într-o zi sau alta vom muri. Aceasta minunata aducere-aminte scoate duhul nostru din atractia celor pamântesti. Fiind o putere ce coboara de sus, ea ne asaza mai presus de patimile pamântesti, ne elibereaza de sub stapânirea poftelor si atasamentelor vremelnice si, prin acestea, ne face în chip firesc sa traim o viata sfânta. Chiar într-o forma negativa, ea ne strânge totusi la pieptul Celui Vesnic.

...

Aducerea-aminte de moarte ne da experienta nepatimirii, a victoriei asupra pasiunilor; înca nu pe cea pozitiva care apare ca o deplina posedare a iubirii lui Dumnezeu. Ea nu are, totusi, un caracter pur negativ adica ceva opus iubirii. Ea întrerupe actiunea patimilor si prin aceasta, pune începutul unei schimbari fundamentale în toata activitatea vietii noastre, schimbând si felul de percepere a tuturor lucrurilor. Faptul ca ea ne face sa traim moartea noastra ca pe un sfârsit al întregului univers, confirma Revelatia care ne spune ca omul este dupa chipul lui Dumnezeu si, ca atare, el este capabil sa-L primeasca în sine pe Dumnezeu si cosmosul creat. Acesta este începutul concretizarii în noi a principiului personal. Aceasta experienta pregateste duhul nostru spre o mai reala primire a Revelatiei crestine si spre acea teologie la baza careia se afla experienta unei alte existente.

...

Când prin puterea aducerii-aminte de moarte, toata fiinta mea a fost mutata în planul vesniciei, atunci, în mod natural, a venit sfârsitul distractiei mele copilaresti, pasiunea mea pentru arta care ma stapânea ca un rob. Strâmta si plina de necazuri este calea credintei noastre: tot trupul vietii noastre se acopere de rani la toate nivelurile; uneori durerea atinge asemenea intensitate încât mintea suferinda este redusa la tacere si intra într-o stare situata înafara vremii. Revenind din aceasta contemplare existentiala, descoperim deja în strafundurile fiintei noastre gânduri

gata alcatuite, nu de noi inventate; în acele gânduri se cuprind anticiparile revelatiilor ce vor urma sa vina de la Dumnezeu. Acest dar al harului nu poate fi descris cu cuvintele noastre de toate zilele. Experienta ne dovedeste ca el nu se poate dobândi altfel decât printr-un îndelungat proces de lepadare de sine totala. Atunci, peste toate asteptarile, vine Lumina Necreata, care vindeca toate ranile.

În stralucirea acestei Lumini, calea "îngusta" pe care am strabatut-o ne apare asemenea chenozei lui Hristos (Filip. 2.7), prin care si noua ni se daruieste înfierea fata de Dumnezeu-Tatal. În masura în care ni se descopera Fiinta Absoluta, noi simtim din ce în ce mai puternic nimicnicia si necuratia noastra. Aceasta viziune este groaznica…

Domnul mi-a dat sa traiesc în valurile milostivirii Sale, dar eu nu pricepeam nimic; la El toate sunt altfel. Dar El nu m-a lasat în întuneric pâna la sfârsit: El m-a condus la picioarele Fericitului Siluan si am vazut atunci ca toata experienta mea premergatoare m-a pregatit sa înteleg învatatura lui.

...

DESPRE FRICA DE DUMNEZEU

…Exista multe trepte si forme ale ei, dar noi ne vom opri mai întâi asupra uneia din ele, care în chip deosebit actioneaza pentru mântuirea noastra: "groaza" de a ne afla nevrednici de Dumnezeu, care ni s-a descoperit în Lumina neapusa. Cei ce sunt însemnati de aceast sfânta frica se elibereaza de orice alta teama pamânteasca. Parintii nostri, neînfricati slujitori ai Duhului, se îndepartau în pustietati si traiau cu fiarele salbatice, în conditii aspre, într-o saracie totala, care întrece închipuirile oamenilor contemporani. Si asta, pentru a putea fi liberi sa plânga, constienti fiind cât de departe sunt de Dumnezeul cel iubit. Nu este poate dat oricui a întelege pentru ce barbatii duhovnicesti, care au dispretuit toate cele din lumea aceasta, plâng tot atât de mult, daca nu chiar mai mult decât mamele deasupra mormintelor fiilor lor atât de scumpi inimilor lor. Acesti sihastri plâng când contempla în launtrul lor bezna întunecoasa; când vad radacinile adânci ale "cunoasterii raului", pe care nu le pot smulge cu propria lor putere. Pentru cei ce nu cunosc aceasta stare a duhului, toate acestea vor ramâne pentru totdeauna de neînteles. Taina aceasta se ascunde din fata ochilor straini, nu pentru ca Dumnezeu cauta la fata omului, ci pentru ca harul acesta se încredinteaza numai acelora care ei însisi se încredinteaza lui Dumnezeu - Hristos. Si acest har este, de asemenea, darul iubirii lui Dumnezeu, fara de care lacrimile nu vor curge.

...

Darurile Duhului Sfânt sunt nepretuite. Orice dar adevarat nu este altceva decât o flacara de iubire. Dar pentru largirea inimii noastre pâna la capacitatea de a cuprinde iubirea lui Hristos în aparitiile ei luminoase, e necesar ca noi toti, fara exceptie, sa trecem prin multe încercari. Cei care traiesc într-o lenevire trupeasca se atrofiaza în

cele duhovnicesti si traiesc închisi în fata iubirii universale a lui Hristos. Asemenea oameni traiesc si mor fara ca duhul sa-i poata înalta la ceruri. Între darurile de Sus si nevointele ascetice exista o oarecare masura comuna: toti cei ce merg pe calea poruncilor lui Hristos, urmarindu-l îndeaproape, sunt renascuti, unii mai mult, altii mai putin...

Prin împreuna rastignire cu Dumnezeu-Cuvântul întrupat coboara asupra credinciosului harul divin, care îl aseamana pe om cu Dumnezeu. Acest dar de asemenea include în sine "teologia" de viata purtatoare, printr-o reala petrecere în Lumina iubirii.

Darul pocaintei se da celor care primesc cu deplina credinta cuvântul lui Hristos care spune ca daca nu vom crede în El, în Dumnezeirea Lui si în absolutul adevar al tuturor celor ce ni s-au poruncit de catre El, atunci pacatul nu se va descoperi pentru noi în adâncimea lui ontologica si "vom muri în pacatele noastre" (Ioan X VIII 21 si 24)

Notiunea de pacat se arata acolo unde raporturile dintre Dumnezeul Absolut si omul-creatura capata caracter personal. Altminteri, ramâne numai o reprezentare intelectuala despre o treapta sau alta de desavârsire a formei de existenta. Pacatul întotdeauna este o crima împotriva iubirii Tatalui ceresc. El apare ca o îndepartare a noastra de Dumnezeu si ca o înclinare a noastra spre patimile noastre. Pocainta este legata întotdeauna de o rezistenta a noastra fata de tenebrele pacatului. Nu numai în crestinism se duce o lupta cu patimile; si în umanism se observa deasemenea preocuparea de a elimina unele vicii; dar, întrucât lipseste cunostinta privitoare la profunzimea pacatului si, în masura în care orgoliul, aceasta radacina rea, ramâne nebiruita, tensiunea tragismul istoriei nu înceteaza sa creasca.

Sfintii Parinti spun ca numai smerenia poate salva omul si ca mândria singura ajunge sa-l poata arunca în în întunericul iadului. Iar biruinta asupra întregului complex al patimilor înseamna redobândirea unui mod de a fi asemenea lui Dumnezeu. Toate patimile sunt neaparat îmbracate într-o forma oarecare, vizuala sau gândita a imaginatiei. În rugaciunea fierbinte de pocainta, duhul crestinului se disociaza de reprezentarile lucrurilor vazute sau de conceptiile rationale.

În marea sa întristare de a-L fi pierdut pe Dumnezeu, sufletul se dezbraca de imaginile materiale si gândite; atunci mintea - duhul se apropie de hotarul de unde poate aparea Lumina. Dar aceasta granita poate ramânea netrecuta, daca mintea se va întoarce asupra ei. Nu sunt excluse cazurile când în timpul întoarcerii mintii asupra ei, intelectul sa se vada asemenea luminii. Important este sa stim ca aceasta lumina este proprie mintii noastre, întrucât ea este creata dupa chipul lui Dumnezeu, care ni s-a descoperit ca o Lumina în care nu se afla nici o întunecime (I Ioan I 5). Asa se savârseste trecerea spre o alta forma de gândire, spre un alt fel de întelegere, superioara celei empirice din domeniul cunoasterii stiintifice.

În elanul pocaintei depasind tot ce este trecator, duhul nostru vede de undeva de sus

relativitatea si cauzalitatea tuturor informatiilor noastre practice. Si iarasi, si iarasi: Dumnezeu este cu adevarat trait ori ca un foc curatitor ori ca o lumina stralucitoare.

"Începutul întelepciunii este frica de Dumnezeu" (Ps. 110, 10). Aceasta frica coboara asupra noastra de Sus. Ea, este un simtamânt duhovnicesc, mai întâi frica de Dumnezeu si apoi de noi însine. Noi traim în starea de frica în virtutea prezentei vii a unui Dumnezeu Viu, constienti fiind de necuratia noastra. Aceasta frica ne asaza înaintea fetei lui Dumnezeu, ca sa fim judecati de El; noi însa am cazut atât de jos, încât durerea noastra pentru noi însine devine o profunda suferinta, mult mai grea decât chinul de a ne vedea în spaima necunostintei, în paralizia insensibilitatii, în robia patimilor. Aceasta frica este o trezire din somnul de veacuri al pacatului. Dar ea ne aduce lumina întelepciunii: pe de o parte, devenim constienti de starea noastra de pierzare, iar pe de alta parte, simtim sfintenia lui Dumnezeu. Uimitoare este natura acestei frici: fara actiunea ei curatitoare, desigur nu ni se va deschide calea spre o desavârsita iubire a lui Dumnezeu. Frica aceasta este nu numai începutul întelepciunii, ci si al iubirii. Frica ne cutremura, facându-ne sa ne vedem pe noi însine asa cum suntem si ne leaga de Dumnezeu printr-o dorinta irezistibila de a fi cu El. Frica însoteste uimirea în fata lui Dumnezeu, care ni se descopera. A se recunoaste nevrednic înaintea unui asemenea Dumnezeu, iata în ce consta spaima noastra.

...

…Frica de a fi vesnic în acel întuneric al iadului, a carui esenta o zarim datorita Luminii necreate, înca invizibila pentru noi, dar care ne da totusi putinta s-o "vedem", ne provoaca o chinuitoare sete de a ne rupe din bratele asupritoare ale caderii noastre, de a intra în sfera Luminii neînserate, si de a merge spre Dumnezeul iubirii sfinte. Numai prin credinta în Dumnezeu-Hristos primim criteriul autentic la realitatea lumilor create si necreate. Dar pentru aceasta este necesar sa construim toata fiinta noastra, si cea vremelnica si cea vesnica, pe neclintita piatra a poruncilor lui Hristos. Foarte multi merg la biserica ca sa se roage, dar nu sunt deloc multi care afla "calea îngusta care duce la biserica cea nefacuta de mâna în ceruri" (Mt. VII, 14).

La începutul pocaintei noastre, parca nu vedem nimic, în afara de iadul nostru launtric, dar în mod ciudat, Lumina nevazuta înca de noi patrunde deja înauntru ca o simtire vie a prezentei lui Dumnezeu. Daca noi ne vom tine, puternic, cu amândoua mâinile de marginea vesmântului lui Iisus Hristos, atunci minunea cresterii noatre în Dumnezeu se va intensifica mereu si va începe sa ni se descopere minunatul chip al lui Iisus si vom contempla în El Proiectul, dupa care noi, oamenii, am fost zamisliti înainte de facerea lumii. Pentru ca sa nu se mândreasca inima omului din cauza bogatiei darului, i se da de catre Providenta sa mearga pe urcusul abrupt spre aceasta cunostinta care oboseste si mintea si sufletul, si trupul. Din timp în timp, Dumnezeu îsi retrage mâna de la nevoitor si atunci duhul strain gaseste o ocazie sa clatine inima si gândul nostru. De aceea nu ne simtim niciodata într-o siguranta desavârsita si chiar în timpul marilor revarsari de mila din partea iubitului Dumnezeu nu ne "înaltam"…

DESPRE POCAINTA

Dumnezeu este Fiinta Absoluta, Principiul tuturor principiilor. El ni s-a revelat ca "EU SUNT", ca - Ipostas, ca - Persoana. Acum noi Îl cunoastem prin Fiul, Cel de o fiinta cu Tatal, Care ni s-a aratat noua: "Pe Dumnezeu nimeni nu L-a vazut vreodata; Fiul Unul-Nascut, care este în sânul Tatalui, acela a spus despre El" (Ioan I, 18). Noi îl cunoastem, de asemenea, si prin Duhul Sfânt: "Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe care-l va trimite Tatal întru numele Meu, acela va va învata pe voi toate" (Ioan XIV, 26). Si aceasta cunostinta vie ne-a eliberat de toate absurditatile zborului intelectual spre un Absolut Suprapersonal, spre Fiinta Pura, care transcende tot ce exista, spre Ne-Fiinta. Cel ce este fara de început cu Tatal si cu Duhul -Logosul întrupat - si-a început misiunea cu o chemare catre cei cazuti: "Pocaiti-va, caci s-a apropiat Împaratia cerurilor" (Mt. III, 2). El ni L-a facut cunoscut si pe Tatal si pe Duhul Sfânt. Si la rândul lor, acestia doi marturisesc despre Dânsul. Iar el ne-a aratat si calea cea mai buna si cea mai sigura, care duce la Tatal. Ajuns la sfârsitul viietii mele as vrea sa cânt un imn vrednic de a preamari darul pocaintei… Ma voi folosi pentru aceasta de cuvintele inspirate ale psalmistului din vechime:

"Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, marete si minunate sunt lucrurile Tale! "Tu esti Sfânt si locuiesti în Lumina neapropiata. "În Tine au nadajduit parintii nostri si Tu i-ai eliberat. "Catre Tine au strigat si Tu I-ai mântuit. "Dar eu sunt un vierme si nu un om. "De ocara în fata oamenlor si dispretuit de popor. "Tu esti cel ce m-ai scos din sânul maicii mele, Tu esti Dumnezeul meu. "Nu te departa de la mine si eu voi binevesti Numele tau fratilor mei: "Cei ce va temeti de Domnul, laudati-l pe el! "Ca n-a defaimat smereneia mea, nici n-a lepadat ruga mea. "Eu L-am cautat si El nu si-a întors fata lui de la mine "Si acum eu îl voi lauda în adunare mare (Ps. XXI, 3-6, 11, 24, 27-29; Tim.6, 16) "Nu stiu fie trup ori în afara de trup" (II Cor. XII, 2). Asa se întâmpla cu cel ce se caieste fierbinte. Inima înfrânta si smerita a omului este cuprinsa de o sete arzatoare de Dumnezeu care mântuieste si-o atrage cu întreaga lui fiinta. Si nici el însusi nu stie când si cum s-a întâmplat cu el schimbarea, dar uita lumea materiala si însusi trupul sau. Cu toate acestea ramâne el însusi, ca subiect, si aceasta, cu o forta si o luciditate mai mare ca niciodata în cursul vietii normale. Îsi traieste viata ca un duh fara trup. În asemenea momente binecuvântate de Sus i se da cunostinta despre o alta forma de existenta, de data aceasta supranaturala.

Se întâmpla uneori ca duhul meu sa se simta într-un spatiu infinit, care în chip ciudat e straveziu cu toate ca nu se vede ca atare. Nu gasesc definitia acelei sfere nelimitate. Duhul meu era în întregime absorbit de rugaciune: în afara de Dumnezeu nu vedeam si nu stiam nimic.

…Eu am cunoscut aceasta iubire înca din copilarie: El mi-a dat s-o traiesc. Zdrobit din cauza nebuniei mele, îmi petreceam ceasurile în rugaciune, care ma smulgea din toate cele create spre alta lume. Când ne dam seama cu adevarat de întunericul nostru launtric si când ni se descopera fiinta infernala a pacatului, atunci noi devenim receptivi la actiunile harului: fie ca e o iluminare din partea Luminii necreate, ori alt gen de rapire, o cunoastere sau o revelatie.

În omul luat ca o persoana oarecare, înzestrat cu libertatea de a se autodefini, e posibil sa se vada un fel de divinitate, care n-ar avea nevoie, ca sa zicem asa, de a se referi la "un alt Dumnezeu". El poate sa recunoasca ca este înrudit, chiar de o fiinta cu Fiinta Primara; el poate sa se decida sa realizeze auto-îndumnezeirea; sa se întoarca la existenta sa de la început…

Pe cale filozofica, eu nu puteam cugeta Principiul Absolut ca pe o fiinta personala. Cauza tuturor acestora era, în parte, aflarea mea pe calea ratacirilor generale ale cercurilor în care activam: amestecul între conceptul de persoana cu cel de individ, în timp ce, în sens teologic, cele doua concepte sunt diametral opuse. Din copilarie am fost învatat sa ma rog Nemuritorului Tata ceresc, catre care au plecat mosii si stramosii mei. Atunci, în credinta mea de copil (Mt. 18, 3; Lc. 18, 17), Persoana si Vesnicia se uneau fara dificultate. Si astfel, personalismul crestin pe care l-au primit din copilarie a devenit la un moment dat problema existentiala: Oare, Fiinta, Absolutul, poate fi personal? Experienta mea "rasariteana" [vorbeste de o perioada în care a practicat mistica budista] era, mai degraba, sincera, dar ea îmbraca o forma intelectuala, despartita de inima: asceza conducea la o abatere mintala de la tot ce este relativ. Treptat, ma încredintam ca ma aflu pe o cale gresita; ca ma departez de adevarata si reala Fiinta si ca ma îndrept, din contra, catre ne-fiinta. La orizontul duhului meu înca nu exista o cunoastere vrednica de crezare.

Aceasta perioada a fost extraordinar de încordata pentru mine: starea mintii mele era asemenea unei mici barci pe o mare învolburata, într-o noapte întunecoasa: când se înalta pe culmea unui val, când din nou un alt val o arunca în jos cu mânie. Dar Acela, pe care eu L-am lasat "ca pe ceva ce nu-mi este necesar", nu si-a întors cu totul Fata de la mine si El însusi cauta prilejul sa mi se arate. Dintr-o data, El mi-a pus înainte textul Biblic al Revelatiei de pe muntele Sinai: "Eu sunt Cel ce sunt" (Ies. III, 14). Fiinta sunt Eu; Dumnezeu, Stapânul Absolut al tuturor lumilor stelare, este personal: Eu sunt.

Odata cu acest Nume s-au deschis în fata mea orizonturile cele mai îndepartate, care se pierd în inaccesibil. Acest Dumnezeu Personal a devenit pentru mine, nu în sensul unei gândiri abstracte, ci de o maniera existentiala, o evidenta care o traiam cu toata fiinta mea. Toata constructia vietii mele duhovnicesti se transfigurase: desi nu înca lamurit cu totul, totusi duhul meu stia încotro sa nazuiasca: Lumina stelei polare atinsese privirea mea, iar mintea mea se putea înalta pâna la ea. Da, acest Dumnezeu este înspaimântator de îndepartat, dar poate fi accesibil cugetului nostru. A pretinde ca esti dumnezeu în afara de acest Unic Adevarat Dumnezeu este o nebunie, mai rea decât toate celelelte forme de nebunie. Si eu am izbucnit într-un plâns disperat, amar, arzator, dându-mi seama de grozava mea cadere: Domnul mi-a dat o disperare harica. Si când ma lamentam cu un plâns profund, neîndraznind sa-mi înalt gândurile spre El, mi-a aparut în Lumina Sa. Asa a marcat El începutul unei vieti noi în mine, renascându-ma din lacrimi de pocainta. Tot ce-a fost înainte atragator pentru mine în lumea aceasta, si-a pierdut farmecul, si nemaigândindu-ma la nimic altceva, m-am cufundat în rugaciune…

Darul pocaintei este rapirea sufletului la Dumnezeu când este atras de aparitia Luminii. La început, aceasta Lumina nu este înca vizibila, dar la caldura ei inima începe sa-si piarda duritatea. Sufletul este rupt în doua: pe de o parte, el este încercat de groaza de a se vedea asa cum este; pe de alta parte, el simte revarsarea unei puteri pâna atunci necunoscute, provocate de vederea Dumnezeului Celui viu. Într-un chip ciudat, în acest moment, prevaleaza disperarea pentru sine însusi, în asa masura încât, chiar când El era cu mine si în mine, nu puteam sa-mi curm plânsul pentru pacatul meu, care pentru mine în esenta lui metafizica, depasea toate greselile vizibile. Dorinta mea puternica de a rupe cu tot trecutul lua forma "urii de sine": am început sa ma urasc pe mine însumi, pentru viata mea de alta data. Partea pozitiva era îndepartarea de patimile mele; ea aparea, în acelasi timp, ca un act de înradacinare a mea în Dumnezeu care mi s-a descoperit.

Am fost cuprins de o oarecare spaima sfânta, recunoscând ca eram un necredincios si apostat si ca voi ramâne pentru totdeauna nevrednic de un "astfel de Dumnezeu". Nu fara durere mi-aduc aminte acum de acea îngrozitoare si, totodata, minunata vreme. Ma rugam atunci ca un nebun, cu plânsete multe, zdrobindu-mi însesi oasele mele. În timpul acestei rugaciuni am simtit înauntru un foc, care parea ca îmi aprinde toate cele dinlauntru. Nu stiu cum de-am supravietuit. Niciodata nu voi putea sa exprim în cuvinte "focul" si disperarea si, totodata, acea putere care ma retinea pe mine în rugaciunea neîncetata ani de zile si într-o încordare suprema. Pe moment, nu întelegeam nimic, dar acum nu gasesc cai potrivite ca sa-I arat lui Dumnezeu recunostinta mea pentru "Mâna Lui cea tare" de Sfânt Sculptor. Îmi era greu; într-adevar sufeream pe toate planurile fiintei mele. Sunt în admiratie în fata Lui: El a re-format urâtenia mea infernala în altceva, mai putin îndepartata de negraita Lui Lumina.

La începutul acestei perioade înspaimântatoare, dar cu toate acestea binecuvântate, precumpanea în rugaciunea mea o durere fara de nadejde, care adesea era însotita de senzatia unui foc. Nu cunosteam natura acestui foc si nici nu cautam o explicatie, întrucât mintea mea era atrasa spre El, spre Dumnezeul meu. Aceasta flacara de foc mistuia ceva în mine; arderea nu se petrecea fara durere. Dupa trecerea mai multor ani, când ma aflam în Athos, si când duhul meu petrecea în pace, mi-aduceam aminte de cele traite mai devreme ca de o întâmplare care m-a renascut si mi-a asezat viata mea pe o noua orbita, în sfera altei existente…

Vremea pocaintei disperate, descrisa de mine, sunt înclinat sa recunosc ca nu constituie poate numai pentru mine un eveniment. Cum sa nu ma mir? În primul meu drum gresit, din existenta mea vremelnica, eu ma departam undeva departe de viata obisnuita. Si iata ca acolo mâna Lui m-a ajuns. Acesta a fost momentul nasterii mele cea de-a doua. Eu am fost chemat din "nefiinta" spre lumina vietii…

Daca as încerca sa analizez procesul launtric al întoarcerii mele catre Dumnezeu dupa caderea mea, mi-ar veni în minte urmatoarea comparatie: Lumina lui Dumnezeu, Lumina Duhului Sfânt, pe care înca n-am zarit-O, ma lumineaza de

undeva de departe, din spate, aratându-mi acel "loc" nematerial în care petrec; si numele acestui loc este iadul.

Eu nu vad Lumina ca atare, ea doar îmi deschide ochii ca eu sa înteleg în ce întuneric traiesc. Eu nu as putea întelege întunericul, daca nu ar exista lumina opusa. Prin nevazuta prezenta a acestei Lumini eu reusesc putin câte putin sa contemplu ideea pe care o avea creatorul meu "înainte de întemeierea lumii" (Ioan XVII, 21). Cunostinta mea noua despre Dumnezeul cel viu, care de-abia acum începe, ma aduce sa vad în Hristos tocmai acel chip dupa care suntem zumiti (Fac. I, 26-27). Inima mea e lovita de tristete: "Iata cum trebuie sa fie fiecare dintre noi, ca sa-si traiasca unitatea, indestructibila în veci, cu Tatal tuturor celor ce exista. O, nenorocire! Eu am pierdut toate acestea. Mi-a fost data din copilarie ideea despre vesnicie; mi s-a dat de asemenea o oarecare experienta sau o apropiere de experienta Fiintei necreate. Iar acum, eu mor într-un întuneric fara sens, al ignorantei mele pe toate planurile".

Acest întuneric statea în fata mea ca un perete de plumb, despartindu-ma de Dumnezeu cu o putere pe care eu însumi n-o puteam birui. Sfântul Apostol Pavel a numit acest zid "legea pacatului" (Rom. VIII, 2). Dumnezeul nostru este Lumina si în el nu este nici un întuneric (I Ioan I, 5), pentru aceea el refuza sa se uneasca cu întunericul nsotru. Noi trebuie sa ne curatim de necuratiile care ne stapânesc, altminteri nu vom intra în Împaratia Adevarului si a Luminii (Apoc. XXI, 27).

Din momentul în care mi s-a dat harul pocaintei, mi-am dat seama ca ma aflu în iad. Oricât de dureros mi-era uneori acest drum, totusi alta cale nu era spre poarta Vesniciei divine pentru fiii cazuti ai lui Adam. Durerea mea este profunda când caut expresii ca s-o exprim. Am fost educat sa ocolesc în limbajul meu cuvintele bombastice, iar acum toate cuvintele, toate limbile îmi par decolorate, incapabile sa exprime recunostinta mea fata de Dumnezeu.

Eu l-am cunoscut pe Dumnezeul Cel viu din cea mai frageda copilarie. Erau cazuri, când la iesirea din biserica - ca sa spun mai precis, scos din biserica pe brate, - vedeam orasul, care în acea vreme era lumea întreaga pentru mine, luminat cu doua feluri de lumina. Lumina soarelui nu ma împiedica sa simt prezenta altei Lumini. Amintirea acestei Lumini se împletea cu o bucurie blânda, care atunci îmi umplea sufletul. Din amintirea mea s-au pierdut aproape toate întâmplarile din acea perioada, dar aceasta Lumina n-am uitat-o.

Când am atins vârsta adolescentei m-am îndepartat de Dumnezeul meu. N-am savârsit crime pedespite de lege, dar prin mintea mea, treceau liber tot felul de monstri.

Dumnezeul nostru este de neajuns, nevazut, de neatins, de nepatruns sunt caile Lui în Providenta Lui. În ce chip mâna Lui gingasa, dar puternica, m-a prins când cu încapatânarea nebuniei mele tineresti nazuiam spre pustietatea nefiintei? Focul ceresc mi-a patruns înauntru si inima mea topita era jarul lui. Rugaciunea mea de pocainta o aduceam Sfântului Dumnezeu lipind fruntea de podele, de pamânt. O,

câta rusine era pe capul meu în acei ani! Ma vedeam ca pe cel mai ticalos criminal din cauza elanului meu orgolios der a-L depasi. Pacatul meu împotriva iubirii Lui îmi aparea în realitatea lui de cosmar ca o sinucidere si, pe deasupra, ca o departare vesnica de Creatorul meu. Atunci El, în nemasurata Lui iubire, voia sa-mi dea nemarginirea purtatoare de lumina, dar eu bateam în poarta mortii. Pentru aceea, ma uram pe mine însumi si timp de zeci de ani am plâns în amaraciunea si de rusinea mea.

…Dar când mi s-a descoperit ca natura duhovniceasca a miscarii mele launtrice era de fapt o repetare a caderii lui Adam, atunci m-am îngrozit si de atunci rugaciunea mea se caracteriza printr-o vrajmasie fata de mine însumi. În aceasta rugaciune mintea mea nu era îndreptata asupra mea. Eu nu-mi analizam starile mele interioare, ci ma gaseam într-o mare cutremurare, socotindu-ma nevrednic de iertare. Parca stateam la înfricosata judecata la Tribunalul suprem: toata atentia mea mea se concentra asupra Judecatorului meu. Eu nu aveam cuvinte: ma rugam cu suspinurile inimii mele fara cuvinte. Nu-mi gaseam nici o îndreptatire. N-aveam nici o nadejde. Poate ca ar fi mai bine spus: ma rugam cu nadejdea care merge dincolo de orice disperare. Uneori, în acea rugaciune nu-mi mai simteam trupul. (Îmi dadeam seama de acest fenomen numai dupa ce reveneam din nou în starea unei sensibilitati normale). În acest timp duhul meu intra într-o oarecare sfera inteligibila, ale carei granite nu se pot atinge, poate tocmai pentru ca nu sunt. În aceasta bezna spirituala, sufletul meu Îl cauta numai pe Dumnezeu. Eram singur: nu erau "acolo" nici obiecte, nici vreo oarecare fiinta personala. Îmi dadeam seama ca de va binevoi, Domnul ar putea veni fara greutate la mine, oriunde m-as gasi. Si El a binevoit.

În starea plânsului profund pentru pacatele noastre, într-un chip minunat, înlauntrul nostru se primeste lucrarea lui Dumnezeu, care ca un Tata ne îmbratiseaza strâns în Iubirea Lui. Acest Duh subtire nu-L putem simti datorita propriilor eforturi. Când El pleaca de la noi, din nou ne afundam în întunericul mortiii; noi îl cautam, dar El, care toate le umple, pare sa se fi retras în departari neajunse.

La începutul pocaintei precumpaneste amaraciunea dar, îndata dupa aceasta, vedem ca în noi patrunde energia unei vieti noi, care produce în noi o minunata schimbare a mintii. Însasi miscarea de pocainta se înfatiseaza ca o descoperire a Dumnezeului iubirii. În fata duhului nostru se contureaza tot mai lamurit chipul preafrumos si de nedescris al Omului cel dintâi zidit. Contemplând aceasta frumusete, începem sa ne dam seama ce teribila desfigurare a suferit în noi ideea primordiala a Creatorului. Lumina care de la Tatal percede ne da “cunostinta slavei lui Dumnezeu pe fata lui Iisus Hristos” (II Cor. 4, 6)... topul paginii

DESPRE CHENOZA SI DESPRE PARASIREA LUI DUMNEZEU

Spaima caderii din Dumnezeu, în care am crezut, este mare. Ajungem negresit sa încercam o strângere de inima în ceea ce ne priveste. Toate, cu care noi ne socoteam îmbogatiti în trecut, le aruncam si devenim astfel dezgoliti de toate legaturile noastre pamântesti si de cunostinte si chiar de vointa noastra. Astfel, devenim saraci, ne

“epuizam”, facem experienta chenozei. Desigur, cea mai grea încercare consista în faptul ca, în pofida nemasuratei noastre încordari de a ramâne credinciosi lui Dumnezeu, suferim perioade de parasire din partea lui Dumnezeu. Saracia duhovniceasca, unindu-se cu parasirea lui Dumnezeu, ne afunda în deznadejde. Ni se pare ca asupra noastra atârna un oarecare groaznic blestem. Noi putem suferi în toate planurile fiintei noastre: cu duhul, cu mintea, cu inima, cu trupul. Tocmai în asemenea momente în fata duhului nostru se înfatiseaza revelatia biblica privitoare la caderea omului în tragismul ei autentic si atunci, credinta în Hristos, în iubirea lui Hristos ne sugereaza sa ne predam, pe cât se poate, unei depline pocainte. Cu cât mai profunda va fi pocainta noastra, cu atât mai mult se va descoperi în fata noastra si adâncimea existentei noastre, care mai înainte era ascunsa de noi însine. Dându-ne seama lamurit de deznadajduita noastra situatie, vom începe sa ne urâm asa cum suntem.

În felul acesta se savârseste curatirea noastra de acel “blestem” (Fac. III, 14-19) prin mostenire; pe o astfel de cale, trepta, patrunde în noi de data aceasta o noua energie necreata: noi ne împartasim cu Fiinta Divina. Atunci apare Lumina lui Dumnezeu si ne cuprinde; Duhul Adevarului, care de la Tatal purcede si care în Fiul odihneste, coboara în inimile noastre ca Mângâietor: “Fericiti cei ce plâng, ca aceia se vor mângâia” (Mt. V, 4). Întorcându-ne în nimic, noi devenim un “material” din care este propriu Dumnezeului nostru sa creeze. El si nimeni altul a descoperit pentru noi aceasta taina. Dându-ne în sfintele Lui mâini si resimtind în noi însine procesul Lui creator, întelegem cum mintea noastra nu poate cuprinde tot ce ni se trimite de sus: sunt lucruri pe care ochiul nu le-a vazut, la inima noastra nu s-au suit (I Cor. II, 9)...

Pentru a renaste în Dumnezeu, în frumusetea duhovniceasca cea dintâi este necesar sa ne conducem dupa învatatura Evangheliei. Numai o credinta puternica ca Hristos este Dumnezeu Atottiitorul ne va ajuta sa ne mentinem "pe piatra neclintita a poruncilor Lui". În aceste conditii rasare o grea lupta cu toate cele ce am agonisit în caderea noastra. Credinta ca Hristos este unicul adevarat Mântuitor al omului, nu ne va îngadui sa cadem de la El, când va veni neprevazutul proces al purificarii noastre de "bogatia" pacatoasa.

Trecerea de la putreziciunea mostenita de la Adam catre Lumina neînserata a lui Hristos este un eveniment mult mai important decât toate celelalte fapte de pe pamânt. Semnul apropierii noastre de aceasta mare taina este aparitia sfintei uri de noi însine (Lc. XIV, 26). Scris este: nimic necurat nu va intra în Împaratia Mielului lui Dumnezeu (Apoc. XXI, 27). Sa ne încercam cu toata severitatea pe noi însine si sa ne osândim fara mila la iad, ca pe niste nevrednici de Dumnezeu. Numai asa vom birui indulgenta pentru neputintele noastre, de a ierta cu usurinta greselile noastre, mai ales daca ele sunt savârsite numai cu gândul. Jocul este grandios, în miza merge toata fiinta noastra:câstigul este nemurirea în Lumina fara de început. "Împaratia Cerurilor se ia prin staruinta si cei ce se silesc pun mâna pe ea".

În limitele vietii noastre pe pamânt nu exista desavârsire absoluta si este primejdios pentru noi sa ne multumim cu cele dobândite pâna acum. Cei ce nu cred în

Dumnezeu nu cunosc ce este parasirea lui Dumnezeu. Aceasta durere este traita numai de aceia care au cunoscut deja bunatatea lui Dumnezeu si nazuiesc cu toate puterile sa ramâna în El si cu El. Cu cât omul a gustat într-o mai mare masura din bucuria unirii cu Dumnezeu, cu atât mai profund sufera când se desparte de El. Ultima limita a acestei despartiri, cunoscuta de noi din evanghelie, a fost atinsa de însusi Domnul: dupa rugaciunea cu sudori de sânge din Ghetsimani, în care El S-a dat cu totul Tatalui Sau, pe cruce, El "a strigat cu glas tare ...Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu! pentru ce m-ai parasit?... si din nou a strigat... si si-a dat duhul (Mt. XXVII, 46-50)..

Nemultumirea acuta de sine, traita ca o scârba de sine însusi, este primul semn al apropierii de iubirea lui Dumnezeu totala, ce ni s-a poruncit, adica învingerea teribilului prag al urii de sine. În rugaciunea, nascuta din ura de sine, înlauntrul nostru se deschide o noua existenta, de data aceasta supralumeasca si noi contemplam maretia lui Dumnezeu.

Fericitul Staret Siluan deosebea doua genuri de smerenie: ascetica si dumnezeiasca. Cu putin înainte de sfârsitul lui, la întrebarea mea: "Vreti sa muriti?", el mi-a raspuns: "Înca nu m-am smerit". N-am nici o îndoiala ca el avea în vedere smerenia lui Hristos, cea dumnezeiasca, ce nu se poate descrie si pe care el niciodata n-a putut-o uita. Aducându-si aminte de toate acestea, el scria astfel: "Fericit este cel care-si pastreaza curatia sufleteasca si trupeasca, caci Dumnezeu îl iubeste si îi da harul Sfântului Duh. Si harul acesta îndeamna sufletul ca sa-l iubeasca pe Dumnezeu asa de mult, încât dulceata Duhului Sfânt îl face sa nu se mai poata desparti de Dumnezeu si sa nazuiasca cu o sete nepotolita spre El, caci iubirea lui Dumnezeu nu este sfârsit. Si totusi eu am cunoscut un om (acesta este el însusi) pe care l-a cercetat Domnul cel Milostiv cu harul Sau si daca l-ar fi întrebat pe el Domnul: "Vrei sa-ti dau mai mult har?", atunci sufletul, neputincios în trup, I-ar fi raspuns: "Doamne, Tu vezi ca daca mi-ai da mai mult n-as suporta si as muri" (Siluan, p. 135-6).

DESPRE IUBIREA PÂNA LA URA DE SINE

De câte ori sufletul meu ca o mica fiinta fara ajutor nu atârna deasupra prapastiei, cuprins de o mare spaima; nu era o spaima pamânteasca , caci nu nazuiam catre o infinita prelungire a acestei vieti. Groaza mea provenea din faptul ca, de îndata ce Dumnezeu a coborât pâna la mine, am vazut cu ce rani eram plin. Mi-am dat seama ca sunt cu totul incapabil de Împaratia Sfântului Dumnezeu. Nu sunt în stare sa descriu acea durere care ma afunda în îndelungatul plâns profund. Desi fara minte, eu totusi stiam ca ma aflu în mâinile Creatorului, despre care este scris: "Cumplit lucru este sa cazi în mâinile Dumnezeului celui viu" (Evr. X, 31). Greutatea care ma sfarâma era aproape insuportabila si nu o data am încercat sa ma smulg din sfintele Lui mâini (Ioan X, 28), dar toate încercarile mele s-au prabusit, deoarece nu aveam unde ma duce: nimic din lumea aceasta nu ma atragea, nimic nu putea satisface duhul meu.

…Cutremurul în fata pierii vesnice si plânsul de pocainta ma prefaceau într-un chip

tainic în întregime îm "rugaciune". Duhul meu liber, nesilit de vointa, se înalta la o asemenea stare în care contemplam realitati necunoscute mai înainte: nemarginita prapastie a iadului, dar si Cerul plin de stralucirea Luminii necreate. Fie binecuvântat Numele Lui în vecii vecilor!

Sa nu va asteptati de la mine sa descriu dupa regulile artei istoria sufletului meu din îndelungatii ani ai trecutului meu. Uneori, sufletul meu cobora în vaile cele mai de jos ale iadului, iar în alte momente îl înalta Domnul pâna la ceruri. Din timp în timp, sufletul statea pe acel nedefinit hotar de unde venea si Lumina Dumnezeirii si "întunericul cel mai dinafara", care aducea groaza în suflet. O groaza care nu semana cu groaza din fata mortii fizice. O, nu, aceasta era ceva de alta natura. În fata duhului meu se deschidea vesnicia cea buna, care era înca departe de mine, precum si întunericul atemporal, care îsi anunta prezenta launtrica. Eram într-o stare de explozie; neeliberat de tirania patimilor, sufeream si în setea mea dupa binele absolut nazuiam spre Dumnezeu.

Rugaciunea plina de pocainta ma mistuia. O putere imponderabila, nevazuta ma transporta într-un spatiu spiritual. "Acolo" eram singur. Disparea pamântul, nu era nici soare, nici stele, nici oameni, nici o alta oarecare faptura. Nu-mi simteam nici trupul. Se întâmpla sa nu vad lumina ca atare si, totusi, vederea mea patrundea în adâncimi abisale. Sufletul cuprins de o dureroasa disperare îl chema pe Dumnezeu. Da, eu sunt pacatos, dar mi-e sete de Dumnezeu, de sfântul Dumnezeu. În amintirea mea nu erau acte concrete din trecutul meu, în afara de patrunzatoarea constiinta a lepadarii mele de Dumnezeu, pe care îl stiam din anii copilariei mele si din prima tinerete…

O asemenea rugaciune a pus stapânire pe mine cu o deosebita putere, când ma aflam deja în pustie. Nu voi putea spune acum cât au durat rugaciunile mele în acea noapte sau în cealalta. Mi-aduc aminte ca, atunci când sufletul meu se întorcea spre obisnuita simtire a lumii materiale, simtamântul duhovnicesc pe care îl încercam din rugaciune în acea stare fara sunete, mai presus chipuri ramânea cu mine, în mine. În acea nemarginire nu exista nici sus, nici jos, nici înainte, nici înapoi, nici la dreapta nici la stânga.

DESPRE LUMINA NECREATA 1. Calea spre vedere

…Lumina Împaratiei ceresti vazuta pe Tabor sau pe drumul Damascului ori în alte împrejurari atrage spre sine, dar se vede în chip neajuns, depasind la infinit vrednicia noastra, mai bine zis nevrednicia noastra. Rugaciunea tâsnita din aceasta sfânta durere lanseaza duhul omului în alta lume; si aceasta lume pamânteasca este uitata; si însusi trupul nu se mai simte. Parintii numeau aceasta stare "iadul pocaintei", care ne aseamana cu Hristos, pogorându-se în "iadul Iubirii". Oricât de greu ar fi acest "chin adamic", oricât de mare ar fi aceasta suferinta, lânga ea este prezenta bucuria chemarii lui Dumnezeu si lumina unei vieti noi.

Mi-e mi-a fost dat sa traiesc câteva genuri de lumina si de lumini: "lumina" inspiratiei

artistice, provocata de frumusetea lumii vazute; "lumina" contemplatiei filozofice, care trece în experienta mistica; vom introduce aici si "lumina" cunoasterii stiintifice, care are întotdeauna si inevitabil o valoare relativa; am fost ispitit de aparitiile luminoase aduse de duhurile vrajmase. Dar, deja, în vârsta matura, când m-am întors la Hristos, ca la un Dumnezeu desavârsit, mi-a stralucit Lumina cea fara de început. Aceasta minunata Lumina, în masura în care dupa bunavointa de Sus mi-a fost dat s-o cunosc, le-a întunecat pe toate celelalte, întocmai cum soarele ce rasare nu permite sa se vada nici chiar stelele cele mai luminoase.

Faptul Întruparii lui Dumnezeu ocupa un loc central în istoria omenirii, de la crearea lumii. Acest eveniment a rasturnat toate încercarile omenesti de a cunoaste Începutul Cel fara de început, prin eforturi venind de jos, chiar daca aceste eforturi par uneori geniale…

…Dar nici acum nu pot povesti acel profund proces care se petrece înlauntrul meu. Nu pot gasi numele acelei puteri, care în chip retinut, dar activ, îmi vindeca mintea si inima. În locul cel mai intim al inimii se înalta ceva tainic, totusi ceva cunoscut din frageda mea copilarie. Cresterea aceasta era unica: când primea o forma lenta dintr-un proces anevoios, când izbucnea...

…Noi coborâm, în actul osândirii de sine, în prapastii întunecoase, pentru ca în momentul când, întru Hristos si prin El, ni se deschide chipul cel mai înainte de veci al Omului în mintea creatoare a lui Dumnezeu, sa începem sa sesizam bezna întunecarii noastre. Dupa cum fulgerul care scânteiaza în noapte face întunericul mai nepatruns, tot astfel , ivindu-se noua lumina Dumnezeirii, prin contrast, ne face sa vedem întunericul din launtrul nostru, asemenea unei mase dense de murdarie respingatoare. Aceasta vedere genereaza înlauntrul nostru o mare durere, care loveste fiinta noastra în toate planurile. Suferinta duhului nostru în acest timp trece peste limitele temporale: ea depaseste oricare durere fizica. Ne afundam în întregime în râurile lacrimilor. Fiind robi ai patimilor, noi ne vedem deodata rupti de la Dumnezeu, a carui sageata a iubirii ne-a ranit pe noi. "Din adâncuri strigam catre El" (Ps. 129, 1).

Asa se zamisleste în noi pocainta. La început, ea este însotita de o profunda tristete; apoi, schimbându-se în intensitatea încordarii si în formele sale, cainta ramâne cu noi nedespartita. Pocainta pe pamânt nu are sfârsit,caci sfârsitul sau ar însemna o deplina îndumnezeire a noastra printr-o desavârsita asemanare cu Hristos cel înaltat.

Elanul de pocainta, din timp în timp, devine atotmistuitor. În minte si în inima nu exista nimic decât constiinta plina de suferinta: "Eu sunt prizonierul raului întuneric". Si iata, într-un chip neprevazut, în temnita sufletului, patrunde Lumina Soarelui necreat, acea Lumina care umple toate dimensiunile cosmice. Ea umple cu dragoste mintea si inima noastra. Noi o vedem si petrecem în ea; totusi, nu suntem înca în stare sa credem în aceasta minune a Bunatatii Parintelui nostru…

2. Natura luminii

Aceasta Lumina care este inerenta Parintelui Luminilor (Iacob 1, 17), ne renaste si chiar ne creeaza din nou pe noi; schimba radical directia atentiei noastre: mai înainte, ea era atrasa de pamânt si de alte lucruri trecatoare, vremelnice. Sub actiunea harului, atentia se cuprinde înlauntru si, de acolo, rasare în sfera duhovniceasca "nevazuta si vesnica" (II Cor. IV, 18). Ceea ce mai înainte ne parea noua important si chiar fundamental devine neînsemnat pentru duhul nostru; bogatia, puterea si slava pamânteasca si toate cele asemenea lor îsi pierd atractia. Chiar stiinta, care nu ne da noua cunoasterea esentiala, adica cea despre Dumnezeu, tot astfel si speculatiile filosofice lipsite de viata autentica, ramân niste valori trecatoare.

Când Lumina cea neatinsa dupa esenta si nenumita ne cuprinde din afara si patrunde înlauntrul sufletului nostru, atunci si noi devenim niste fiinte în afara de vreme. Lumina aceasta care este de la Dumnezeu este Lumina iubirii si a cunoasterii; dar un tip de lumina si cunoastere cu totul deosebite. Amândoua se revarsa una într-alta si, în fond, sunt una în vesnicie. Iubirea atrage cu atâta putere, încât pentru nimic în lume duhul nostru nu-si opreste luarea-aminte despre ceea ce se petrece cu noi, desi el traieste în chiar aceasta "petrecere". Nu exista miscare spre sine însusi a duhului. În avântul sau el este încordat de a simti Ceea ce nu se poate simti, sa îmbratiseze pe cel neîncaput, sa-l ajunga pe cel neajuns; sa fie numai în El si sa nu mai vada nimic altceva.

Domnul mi-a dat harul de a întelege starea disperata a pacatoseniei mele; si chiar mai mult decât atât: sfânta ura fata de pacatul meu, adica fata de mine însumi, care sunt una cu pacatul meu, a carui miasma este asemenea gazelor otravitoare. A te tamadui prin propriile sfortari este cu neputinta. Fiind cuprins de o totala disperare de starea în care esti, unica scapare care ramâne este de a te arunca în bratele lui Dumnezeu cu o nadejde fara de nadejde. Acest salt poate fi definitiv, fara întoarcere; mi-e frica sa ma întorc; n-am nici putere sa ma împotrivesc pacatului, sa-mi mentin nepatata viata cea noua...

Aparitiile Luminii Necreate sunt mult mai rare decât cred unii. În elanul pocaintei, multi asceti s-au învrednicit de acest dar, fara ca sa îndrazneasca sa se opreasca cu mintea supra lui ca sa-si dea seama cu adevarat: "Cine este acesta?" Ei se multumesc cu actiunea Luminii asupra sufletului si duhului lor: împacarea cu Dumnezeu, mângâierea nepretuita, simtirea vesniciei, înfrângerea mortii.

3. Experiente traite

Acum vreau sa vorbesc despre ceea ce Domnul mi-a daruit, dupa întoarcerea mea la el, la o vârsta matura, când cercetarile se legau cu o profunda rugaciune de pocainta. La începutul acestei perioade, Lumina se arata mai repede decât focul care ma ardea si deasupra trupului meu si înlauntrul sufletului, ca ceva ce eu îl primeam, în timpul acestei arderi, ca ceva strain lui Dumnezeu. O, eu atunci nu stiam nimic si nu întelegeam ce se petrece cu mine. Gândul meu nu se ducea la cercetarea naturii acestui Foc si acestei Lumini. Sufeream în pocainta mea cu toata fiinta mea, dar stiam

ca am înviat cu duhul.

La începutul anilor '30, când eram deja diacon, timp de doua saptamâni bunavoirea lui Dumnezeu a fost cu mine. Seara, când soarele era gata sa apuna si sa se ascunda dupa muntii Olimpului, ma asezam într-un balcon în apropierea chiliei mele cu fata la luminatorul care apunea. În acele zile am vazut lumina de seara a soarelui si totodata o alta Lumina care ma înconjura cu gingasie si care patrundea în inima mea linistita, într-un mod de nespus, dându-mi sa încerc compatimirea si iubirea de oameni, care se purtau cu mine aspru. Totodata, simteam si o oarecare compatimire nedureroasa pentru faptura în general. Dupa apusul soarelui intram în camera mea, ca de obicei, pentru ca sa-mi fac pravila pregatitoare pentru Sfânta Liturghie de a doua zi si lumina nu ma parasea în tot timpul rugaciunii.

…Mai înainte, lumina naturala mi se parea imateriala, dar mai târziu, dupa contemplarea Luminii Necreate a lui Dumnezeu, lumina naturala a devenit pentru mine grosolana, unori agresiva. Ea lumineaza natura pamânteasca, dar ea nu da prin ea însasi duhului nostru patrunderea în taina Fiintei Divine. În mod contrar, Lumina divina aduce mai întâi de toate o revelatie asupra Împaratiei tatalui Ceresc.

Dar când a aparut Lumina necreata, si încredinta duhul meu ca sunt înafara mortii, atunci tot ce mai înainte murea în mine s-a ridicat cu mine prin actiunea acestei Lumini. Si întunericul mortii care ma speria si apasatoarea scârba de mine însumi pentru pacatul care era în mine, si pe care îl simteam ca o rupere de Dumnezeul iubirii, si amara deznadejde si revolta contra existentei în general, asa cum ea se reflecta mai înainte în constiinta mea, toate acestea erau renascute prin puterea pocaintei si transfigurate în mod radical, devenind o chenoza asemanatoare celei a lui Hristos…

DESPRE PRINCIPIUL PERSONAL ÎN FIINTA DIVINA SI ÎN FIINTA UMANA

Când omul ajunge la cea mai înalta tensiune a rugaciunii si Dumnezeu se roaga în el, el primeste o vedere a lui Dumnezeu dincolo de orice imagine. Atunci omul persoana se roaga cu adevarat "fata catre fata" cu Cel Vesnic. În aceasta întâlnire a omului cu Persoana lui Dumnezeu se actualizeaza în noi ceea ce, la început, nu era decât virtual: persoana. Stimulati de duhul rugaciunii pentru lumea întreaga, de a participa la rugaciunea Domnului din Ghetsimani,noi vedem dintr-o data împlinindu-se în noi minunea Dumnezeiasca: în interiorul nostru se ridica soarele spiritual al carui nume este "persoana". Este începutul unei noi forme de viata a fiintei, de data aceasta nemuritoare. Pe de alta parte, noi întelegem nu superficial sau rational, ci din strafundul fiintei noastre, revelatia principiului ipostatic din Sfânta Treime. Taina cea mai sublima a Fiintei fara început se descopera noua în lumina: Dumnezeul personal, Viu, Unul în Trei Persoane, Dumnezeul iubirii, singurul adevar.

"Eu sunt Cel Ce Sunt". Acest "Eu" este Fiinta esentiala. Proorocii (Isaia si Ieremia) au exprimat foarte frumos acest acest text: "Sunt viu" (49-18, Ieremia 22, 24 46, 18) si

Apostolul Pavel a repetat aceleasi cuvinte (Rom. 14, 11). Totul este în acest "Eu". Si noi avem o fagaduinta a vesniciei personale: "Eu traiesc si voi veti trai" (ca persoane, Petru, Ioan, Andrei), a spus Domnul (Ioan 14, 19). Dupa iesirea din aceasta lume, duhul nostru personal se va pastra ca atare, si nu se va varsa în oceanul supra-personal al absolutului ca o picatura oarecare sau ca rasuflarea noastra care se contopeste cu atmosfera si se topeste în ea.

Numai Persoana viaza în mod real. În afara acestui principiu de viata nimic nu poate exista: "Întru El era viata si viata era lumina oamenilor" (Ioan I. 4): Continutul esential al acestei vieti este iubirea: "Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4.8). Numai prin întâlnirea în iubire a uneia sau mai multor persoane se realizeaza fiinta ca persoana.

Datorita rugaciunilor parintelui meu duhovnicesc, ale Staretului Siluan, Hristos a descoperit si în mine, chiar daca numai în parte, misterul persoanei. Am cunoscut în decursul a nenumarati ani o lunga perioada de rugaciune marcata de disperare. Dar Domnul nu m-a dispretuit si s-a aplecat cu milostivire pâna la mine. Pentru început, cuvântul sau evanghelic a lucrat asupra mea. Acest cuvânt, care vine de la Tatal (Ioan 7, 16-17; XVIII 14; XVIII 17), îsi întindea radacinile sale în inima mea, si sfarâma împietrirea ei. În dureri s-a nascut viata mea dupa Dumnezeu. În primele momente eram singur, înca în afara Bisericii. Nu stiam atunci nimic, dar un foc nevazut ma ardea, si într-o mare mâhnire, sufletul meu era întins spre Cel ce ma putea salva. Undeva lumina o lumina slaba a sperantei; ea a biruit frica mea si m-a angajat pe calea durerii…

DESPRE RUGACIUNEA ÎN CARE SE DESCOPERE DUMNEZEU-ADEVARUL

Oftând duhul meu era atras de Adevarul Viu. Si "suspinul meu nu s-a ascuns de la El" (Ps. 7, 10). "Din adâncul prapastiei am chemat numele Lui si El a auzit plânsul meu" (Plângerile III, 55-56). Iubirea Lui s-a atins de inima mea. Mi-a stat înainte frumoasa lume de nedescris prin rugaciunea plina de pocainta. Ea lua diferite forme. Uneori fiinta mea, adunându-se înauntru, devenea încordata în centrul spatiului nemasurat de mic. În alte dati se petrecea parca invers: duhul meu meu se introducea în o oarecare sfera mintala, care nu cunostea limite, si plânsul meu de pocainta în chip ciudat se contopea într-una cu contemplarea beznei. Se întâmpla de asemenea ca în rugaciune îmbratisam, simteam, toata lumea. Domnul îmi dadea momente de rugaciune curata fata catre Fata si vesnicie linistita, dar patrundea cu stapânire în inima mea si comunica mintii mele fericirea de a fi topit în flacara iubirii, care purcedea din inima. Aceasta topire a întregii fiinte: mintea, inima si trupul într-una îmi dadea simtirea existentei integrale, atât de deosebita de obisnuita dezbinare dintre duhul nostru, puterile sufletesti si trupesti. Acum eu marturisesc despre Adevarul pe care L-au cunoscut Parintii si stramosii nostri. Marturisesc acum: Adevarul a binevoit sa-mi apara ca raspuns la îndelungatul si mistuitorul plâns de pocainta. Eu am trait acest Adevar, ca pe ceva din veci autentic, si pe masura credintei mele vorbesc si scriu…

CLATINARI ÎN CAUTAREA CELUI NECLATINAT

Si aceasta rugaciune nebuna, care mi-a zguduit toata fiinta, mi-a atras compatimirea lui Dumnezeu cel Preaînalt si Lumina Lui a stralucit în întunericul existentei mele. Într-o profunda tacere mi-a fost dat sa contemplu bunatatea Lui, Întelepciunea Lui, Sfintenia Lui. Prin iadul deznadejdii mele a venit izbavirea cereasca. Înlauntrul meu descopeream puteri noi, o alta vedere, un alt auz. O frumusete de nedescris a devenit accesibila sufletului receptiv… Totusi, aceasta n-a fost a "mea". Clatinarile înca nu s-au terminat în existenta mea. Ma pravaleam din seninatatea de deasupra lumii, ma întorceam în saracia mea. Si totusi, am înteles ca Sfânta Împaratie a lui Hristos este o realitate vesnica. Aceatsa realitate trebuie dobândita într-o îndelungata nevointa a rugaciunii. "Împaratia lui Dumnezeu se ia cu sila" (Mt. XI, 12). topul paginii

EXPUNERE SUMARA A DUHULUI NOSTRU

... Chinul sufletului meu era neîncetat - ziua si noaptea. Acest chin se revarsa în aceeasi neîncetat rugaciune chiar în somn sau când ma aflam printre oameni. Totusi în prezenta martorilor o putere oarecare ma oprea de la manifestari exterioare, dar de îndata ce ma reîntorceam acasa, înainte de a izbuti sa-mi închid usa camerei mele, plânsul punea stapânire pe mine. În unele momente durerea sufletului meu pricinuita de despartirea mea de Dumnezeu ma arunca pe podele si, în linistea noptii, ceasuri întregi nu încetam plângând din cauza inexprimabilei si marii mele pierderi. Întreaga mea fiinta: mintea, inima si chiar trupul meu, - totul se unea în una, strâns, solid, asemenea unui nod strâns legat. Si când plânsul trecea un hotar oarecare, atunci pamântul, toata lumea vazuta, cadeau din constientul meu si ramâneam eu singur în fata lui Dumnezeu. lumina insesizabila, care iesea din Cel fara de început, îmi dadea posibilitatea sa ma vad pe mine în aspectul meu exterior, nu în conditiile mele de toate zilele, dar lucru ciudat, pe care eu nu-l pot descrie: eu stateam în fata Creatorului meu pâna la capat dezgolit în însasi natura mea, si nu era în mine nimic ascuns de la ochii Lui.